Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN VASTINE ASIASSA HE 128/2026 VP; HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI HYÖDYLLISYYSMALLIOIKEUDESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Talousvaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä vastinetta valiokunnalle asiassa HE 128/2026 (hallituksen esitys laiksi hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain muuttamisesta) annettuihin asiantuntijalausuntoihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö ottaa lausunnossaan kantaa asiantuntijalausuntoihin siltä osin kuin niissä ehdotetaan muutoksia lakiesityksen sisältöön.

Vientivalmistuspoikkeus

Lausunnoille lähetetyssä esitysluonnoksessa hyödyllisyysmallioikeuden tuottamaa yksinoikeutta ehdotettiin rajattavaksi siten, että se ei käsittäisi sellaisen hyödyllisyysmallioikeudella suojatun tuotteen valmistamista Suomessa, joka saatetaan vaihdantaan ainoastaan Suomen ulkopuolisilla markkinoilla. Ehdotuksen tavoitteena oli turvata suomalaisten vientiyritysten investointi- ja kilpailukykyä tilanteessa, jossa ulkomailla toimivat yritykset voisivat suomalaisen hyödyllisyysmallijärjestelmän avulla häiritä vientituotteiden valmistamista Suomessa, mutta suomalaisilla vientiyrityksillä ei olisi käytössään vastaavaa keinoa ulkomailla, koska Suomessa rekisteröity hyödyllisyysmalli on voimassa vain Suomessa

Lausunnonantajista Suomen Patenttiasiamiesyhdistys (SPAY) ehdottaa vientivalmistuspoikkeuksen lisäämistä lakiin lausuntokierroksella olleen esitysluonnoksen mukaisesti suomalaisten vientiyritysten investointi- ja kilpailukyvyn turvaamiseksi sekä Suomen aseman parantamiseksi investointikohteena.

Työ- ja elinkeinoministeriö viittaa tältä osin hallituksen esityksen perusteluihin (HE s. 17), joissa todetaan, että ehdotus sai lausuntokierroksella runsaasti kritiikkiä ja se päädyttiin lopulta poistamaan. Päätökseen vaikutti lausuntopalautteen lisäksi se, että sellaisia mm. tekoälyn käytöstä johtuvia mahdollisia haittavaikutuksia, joita ehdotuksella pyrittiin korjaamaan, ei käytännössä ole vielä ilmennyt.

Hyödyllisyysmallilain kielivaatimusten keventäminen

Lausunnonantajista Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) ja Keskuskauppakamari (KKK) katsovat, että hyödyllisyysmallilain kielivaatimuksia tulisi keventää ja yhdenmukaistaa uuden patenttilain kielivaatimusten kanssa. Monikansallisten yritysten näkökulmasta hyödyllisyysmallin käyttöä on jarruttanut se, että hyödyllisyysmallia koskevaa hakemusta ei voi laatia englanniksi kuten patenttihakemusta.

Ministeriö toteaa tältä osin, että esityksen valmistelussa on arvioitu yhtenä vaihtoehtona kielivaatimusten yhdenmukaistamista patenttilain kanssa. Mahdollisuus tehdä englanninkielisiä hyödyllisyysmallihakemuksia saattaisi kuitenkin entisestään helpottaa järjestelmän käyttämistä sen tavoitteiden vastaisiin tarkoituksiin. Koska järjestelmä on tarkoitettu ensisijaisesti kotimaanmarkkinoilla toimiville pienille ja keskisuurille yrityksille, ei kielivaatimusten keventämistä ole pidetty tarkoituksenmukaisena uudistuksena eikä sitä näin ollen ole sisällytetty lakiesitykseen.

Mitätöintimenettelyn uudistamistarpeet

Useassa asiantuntijalausunnossa (EK, Suomen teollisoikeudellinen yhdistys STY, Markkinaoikeus, Suomen AIPPI) otetaan kantaa hyödyllisyysmallin mitätöintimenettelyn uudistamistarpeisiin, joita useat sidosryhmät esittivät myös hallituksen esitysluonnoksesta antamassaan lausuntopalautteessa.

Kuten hallituksen esityksen perusteluissa (HE s. 17–18) todetaan, esityksen jatkovalmistelussa on arvioitu mahdollisuutta uudistaa hyödyllisyysmallin mitätöintimenettelyä erityisesti siten, että hyödyllisyysmallin rekisteröinnin mitättömäksi julistamista voisi vaatia riita-asiana markkinaoikeudessa loukkauskanteen käsittelyn yhteydessä. Muutos olisi sinänsä perusteltu, mutta tuomioistuinmenettelyn muuttaminen tältä osin olisi laajempi kysymys, joka vaikuttaisi myös muutoksenhakuun ylimpiin tuomioistuimiin. Ehdotettua uudistusta ei näin ollen voida toteuttaa tässä yhteydessä.

Hyödyllisyysmallijärjestelmän laajempi uudistaminen ja lausumaehdotukset

Useat lausunnonantajat esittävät pyynnön, että hyödyllisyysmallilain laajempaa uudistamista jatkettaisiin seuraavalla vaalikaudella. Lausunnonantajista STY ja Suomen AIPPI ehdottavat tähän liittyviä lausumia valiokunnan mietintöön.

Ministeriö toteaa tältä osin, että hallituksen esityksessä on päädytty kokonaisuudistuksen sijaan osittaisuudistukseen erityisesti siitä syystä, että hyödyllisyysmalli on harvoin käytetty teollisoikeudellinen suojamuoto ja hakemusmäärät ovat olleet laskussa siitä lähtien kun järjestelmä otettiin Suomessa käyttöön 1990-luvun alkupuolella. Hallituksen esityksessä kuvatuin tavoin patenttilainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelussa arvioitiin mahdollisuutta luopua hyödyllisyysmallijärjestelmästä kokonaan muun muassa siitä syystä, että taloustieteellisissä tutkimuksissa ei ole kyetty osoittamaan hyödyllisyysmallijärjestelmien kiistattomia hyötyjä innovaatiotoiminnan kannustimina Suomen kaltaisissa kehittyneissä maissa (HE s. 13). Vaikka lakiesityksessä päädyttiin lopulta esittämään järjestelmän säilyttämistä eräin muutoksin, järjestelmän laajempaa kehittämistä ei toistaiseksi ole pidetty tarkoituksenmukaisena. Pohjoismaisen ja eurooppalaisen IPR-järjestelmien harmonisointikehityksen näkökulmasta olisi myös jossain määrin ristiriitaista panostaa vahvasti kansallisen hyödyllisyysmallijärjestelmän houkuttelevuuden lisäämiseen.

Ministeriö ehdottaa näin ollen, että valiokunta ei sisällytä hyödyllisyysmallilain laajempaa uudistamista koskevia lausumia valiokunnan mietintöön. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa toimialansa sääntelyn ajantasaisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja toimeenpanoa osana tavanomaista virkatyötä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Muita huomioita

SPAY ehdottaa hyödyllisyysmallioikeuden loukkauksesta seuraavan korvausvelvollisuuden menettelyllistä yhdenmukaistamista uuden patenttilain (653/2026) 137 §:n kanssa siten, että hyödyllisyysmallilain 37 §:n 3 momentissa säädetystä viiden vuoden enimmäisajasta voitaisiin poiketa, kun hyödyllisyysmallioikeutta koskeva loukkauskanne nostetaan vuoden kuluessa siitä, kun hyödyllisyysmallioikeus on pysytetty voimassa lainvoimaisella päätöksellä mitätöintimenettelyn jälkeen. Ehdotus vastaisi uuden patenttilain (653/2026) 137 §:n mukaista järjestelmää ja sen ta-

voitteena olisi mahdollistaa hyödyllisyysmallin pätevyyden ratkaiseminen ennen loukkauskysymysten lopullista arviointia ilman, että oikeudenhaltijan on korvausvaatimusten vanhentumisen vuoksi nostettava loukkauskanne mitätöintimenettelyn ollessa vielä vireillä. Ministeriö pitää ehdotusta perusteltuna ja mahdollisena toteuttaa tässä yhteydessä, vaikka se ei sisällykään lakiesitykseen.

Suomen AIPPI puolestaan ehdottaa, että hyödyllisyysmallilain 2 §:n 1 momentissa mainittaisiin tekemispäivän lisäksi etuoikeuspäivä, kuten uuden patenttilain vastaavassa säännöksessä. Tällä hetkellä asiasta säädetään lain 5 §:ssä, jonka mukaan ”hyödyllisyysmallioikeutta koskeva hakemus, jonka tarkoittama keksintö on tekemispäivää edeltävän kahdentoista kuukauden aikana esitetty Suomessa myönnettävää patenttia tai hyödyllisyysmallin rekisteröintiä koskevassa hakemuksessa, taikka teollisoikeuden suojelemista koskevaan Pariisiin yleissopimukseen (SopS 5/1921) taikka Maailman kauppajärjestön perustamissopimukseen (SopS 5/1995) liittyneessä toisessa valtiossa tai toisella tullialueella tehdyssä patenttia, keksijäntodistusta tai hyödyllisyysmallisuojaa koskevassa hakemuksessa, on katsottava 2 §:n 1 ja 2 momenttia sekä 4 §:ää sovellettaessa tehdyksi samanaikaisesti aikaisemman hakemuksen kanssa, jos hakija sitä pyytää.” Ministeriö toteaa, että AIPPI ry:n ehdottama muutos on sinänsä perusteltu ja selkeyttäisi voimassa olevaa lakia, mutta se edellyttäisi muutoksia myös 5 §:ään ja ”etuoikeuden” määritelmän lisäämistä lakiin, jossa ei tällä hetkellä ole määritelmäpykälää (vrt. patenttilain 2 §, jossa määritellään sekä ”etuoikeus” että ”etuoikeuspäivä”). Koska hallituksen esityksessä päädyttiin kokonaisuudistuksen sijaan osittaisuudistukseen, tämäntyyppisiä lakiteknisiä uudistuksia, jotka edellyttävä useamman pykälän muuttamista, ei esitykseen juurikaan sisälly.

Tanja Müller
Johtava asiantuntija

LIITTEET

JAKELU Talousvaliokunta

TIEDOKSI